

מעוררי השראה, לא רחמים

למרות שרוב ניצולי השואה הצליחו להקים משפחות לתפארת ולקחת חלק משמעותי בבניית המדינה, הם הפכו לשם נרדף לעוני, לאומללות ולבדידות. הגיע הזמן להפוך את הזקנים והזקנות כולם למגדלור של תבונה וניסיון ולתת להם מקום של כבוד בחברה, בלי קשר לטראומה בעברם

ד"ר לניר: "אנחנו לקראת יום העצמאות, ולשמחתי הצעירים מעריכים יותר את התרומה של דור המייסדים ורוצים לתעד, לשמוע, להתייעץ. זו תופעה חדשה שלא הייתה לפני עשור"

להישאר בבית, אבל הגיל של האדם מגלה מעט מאוד על המצב התפקודי שלו. יש בני 75 שהם יותר בריאים וחיוניים מאדם צעיר.

"צריך להבין שאלו סטריאוטיפים מסוכנים לניצולים ולזקנים עצמם כיוון שלפעמים יש מה התגלמות של הסטריאוטיפ. כלומר כשהסביבה מחזיקה בסטריאוטיפ מסוים, אז האדם מתחיל באופן לא מודע להתנהל לפיו. אני רואה איד זה מופנם בקרב אנשים מבוגרים והאמונה שלהם בעצמם ובמסוגלות שלהם פחתה. אצל ניצולים זה ניכר באופן משמעותי.

"התפקיד שלנו הוא להבין מה ניתן לדור הזה כוחות. למשל, העברת הידע והניסיון הלאה והכרה במסוגלות ובמפעל החיים שלהם. אלו רברים מהותיים שמייעצים חוסן. במקום שנגישים את הרעב או הבדידות, נוכל להי עלות על גם את האנשים שלמרות מה שעברו מוצאים כוחות להשתקם ולהתמודד. בקרב רוב הניצולים השואה תופסת מקום משמעותי בחיים, אבל לא מסכיבה את ישותם. הם מצליחים למצוא מקורות משמעות רבים גם בתוך המשפחה וגם בתוך הקהילה. הם שומרי היכרות שלנו - אבל לא רק".

***** שלחי ניסן וראשית אייר הם ימים מיוחדים מאוד בחברה הישראלית. יש בהם רוח אחר, עין טובה ולב פתוח. לעיתים הם גם נדרשים בפאי תוס שמופעל באופן אוטומטי. אולי רוקא בתקופה הזו יש לנו הזדמנות להתבונן ברוד הזותיק בעיניים אחרות. להרגיש את המחויבות החברתית והלאומית לרווחתם המלאה של כלל הזקנים והי קנות מצד אחר, ומצד שני להסכים להשתחרר מהי מקום הפטרונזי ולשים את הסבים והמסמות שלנו כמאודות גדולים בחיינו.

מי שיכולים ללמד אותנו מניסונם, מבחירי תיהם, מעצם היותם - כל כך הרבה על עצמנו ועל העולם. כפסקי היפהפה מתהילים פונה האדם לאי לוחים ומבקש "אל תשליכני לעת זקנה". והי קריאה מוסרית וחברתית עבורנו כחברה, אבל ברוד כי האדם המבוגר נתפס בה כחלש. לעומת זאת, בציווי האלוהי "לפני שיבה תקום, והדרת פני זקן", הוריישה מגיעה מהאל לאדם ומציעה מבט אחר. והי קריאה תרבותית רחבה שמבקשת לבצע היפוך: להעניק כבוד עמוק לרוד הזקנים לא כיוון שהם חלשים, אלא כיוון שהם מעולים. חיבתנו להכיר במעלה הזו, ולתת לה ביטוי משמעותי בתוך התרבות שלנו.

של הזקנה כאומללות ולראות את הרוד המבוגר כמעיד רר השראה, לא כנוסף. "אנחנו לקראת יום העצמאות, ולשמחתי היום מעריכים הרבה יותר את התרומה למי דינה של רוד המייסדים. הצעירים מבינים שיש למבוגרים מה לתרום להם ורוצים לתעד, לשמוע, להתייעץ. זו תופעה חדשה שלא הייתה לפני עשור. יום העצמאות הוא רגע שיא שלה.

"השואה נותנת לנו הצדקות להרכה רברים בתרבות הישראלית. זה סיפור סוציולוגי מרתק של קירוש האירוע. ולכן יש תשומת לב מיוחדת לניצולים, בייחוד שמספרם הולך ופוחת. תחושת אשמה גדולה מלווה אותנו למרות שזהו טבע העולם. לכן לצעירי מתעלי מים מזקנים או מורקנים במצוקה שאינם ניצולים, אבל ברוד שלכל אדם מבוגר מגיע כבוד ומגיעה רוחה. אני מציע התייחסות אחרת למורקנים שמדערכים על פועי למ, על הקמת של המרינה וחזוקה, על הקמת משפחות לתפארת עם קשר לתופת או בלעדית. זה סוג אחר של תגמול והערכה".

***** בלי לשים לב, רוקא מתוך רצון לחלוק כבוד לרוד המייסדים, אנחנו מדביקים לרובם כל מיני סטיגמות. פרופ' עמית שרירא, ראש החוג המשובל למי רעי החברה באוניברסיטת בריאילן, מלווה מחוקר וכפי סיכולוג קליני ניצולי שואה וגם את בני הרוד השני. הוא מזהה את אותה בעיה בדיוק, "בזקנה יש תופעה מוכהקת: ככל שמתבגרים, השונות בין אנשים הולכת וגדלה. בקרב צעירים נראה תפקוד ממוצע, אבל ככל שעולים בגיל מתרחקים מהממוצע ברמת התפקוד. לצעירי יש לנו הרבה סטיגמות על מה זה ניצול שואה ומה זה זקן. ראינו את זה בקורונה. אמרו לאנשים

עמית שרירא, סטיגמה מסוכנת

צבי לניר, צעירים שותלטים

פרופ' שרירא: "השואה תופסת מקום גדול בחיי הניצולים, אבל לא מכתובה את כל ישותם. הם מצליחים למצוא משמעות רבה גם במשפחה ובקהילה. הם שומרי היכרות שלנו - אבל לא רק"

ליד מנרלי עזריאלי בתל אביב, על גבי שלט חוצות דיגיטלי ענק, הוצגו פניו של ניצול שואה בתקריב טבחיל. מתחת לתמונה נכתבו "אכלתי אוכל של פרות" כעדות. ואו הודגשו: "לראשונה בעולם: פרויקט NFT של ניצול לי השואה". על הקמפיין הזה חתמה עמותת "חסרי נעמי", שמחלקת סלי מוזן לאורך כל השנה, בין היתר גם לניצולי שואה. הכוונה ברורה: להי עלות מודעות למצוקה של הניצולים ולגייס תרומות, באמצעות מיסך תמוה בין זיכרון (השואה), אשמה (על מצב הניצולים) וחרשנות כביכול (לא משנה כמה פעי מים יסבירו לי מה זה NFT אני אתקשה להבין, כיוון שמדובר בשיח סופר פנימי של מתעשרים חרשים בערי למות הדיגיטל. אבל לצורך העניין זו יצירת אמנות דיגיטלית ייחודית).

השלט הזה לא נתן לי מנוחה. לא רק בגלל הכוונות שבו. בעיקר בגלל שהוא עוד סימפטום בגישה תרברי תית שלמה. גישה שתופסת את ניצולי השואה בהכרח כאנשים רעבים, מסוכנים ובזדרים. כאלו שצריכים מעד מאיתנו, הצעירים והבריאים. גישה שמייערת הידרכיה בתוך הזקנה עצמה. הרי ברוד שלאף קשיש לא מגיע להיות רעב או בודד, ולא משנה מה ההיסטוריה המשפ' חתית שלו. אם הוא הגיע מאירופה, מאסיה או מאפריקה. ובכל זאת, את תמונת המצב הענוטה נקבל מדי שנה על ניצולים, לא על כלל הקשישים.

נלך אל הנתונים הרשמיים: עשרה אחוזים מקרב הגוי צולים החיים בישראל העירו שהם חשים ברידות. כרבע מהם חיים מתחת לקו העוני. אלו נתונים מדאיגים, וחי בתנו לתת להם (ולקשישים נוספים במצב הזה) סיוע. אבל אלו לא הרוב. למעשה, רוב הניצולים הקימו חיים לתפארת. רובם המחולט בעלי משפחות אהובות שמקיפות אותם, הם בנו במדינת היהודים כלכלה, חברה, תרבות וחינוך, והם מגלמים בחייהם סיפור הצלחה מסחרר.

"מרעי הזיקנה רואים הכל רדך הפריזמה של סוף החיים. זה נתן תחושה טובה לחברה עצמה, תחרי שה של שתלטנות, של בעלות על האדם המבוגר", אמר לי ר"ד צבי לניר. הוא בן 85, מאחוריו תרומה ארורה למדינה ביזמות, מחקר, פעילות לתועלת הציבור וגם עבודה עם ועבוד מערכת הביטחון. התקשיתי מאוד לתאם איתו שיחת טלפון, כיוון שהוא אדם עם לוח זמנים צפוף. כשמדינת ישראל הודיעה לו שהוא בעצם קשיש, הוא היפתע. זה מה שגרם לו לסתוב את ספרו "עת התבונה - הגיל החדש בחיי האדם", על התקופה המאוחרת בחיים.

"כל התפיסה של זקנה והזדקנות עוברת מהפכה, ויש מה כל מיני מסקנות סמיויות שעוד לא היתרגמו לטשח", הוא מבאר במסלגות את תפיסתו. "העלייה בתוחלת החיים היא לא רק הוספת שנות חיים לזקנה, אלא תוספת של תקופת חיים חדשה - תקופת התבונה. אני בן 85, אני כבר לא בתקופת הבגרות. עברתי לתקופת התבונה, והיא רוחקת את הזקנה ממש לסוף החיים". אם תשאלו את לניר, הוא מציע להיפרד מהתפיסה

באותו עניין

***** על מי כמה מחקרים נרחבים בעולם, עולה תמונה מרתקת וזהה בנוגע לניצולי שואה: הניצולים שובלים יותר מתחלואה פיזית בקרב בני גילם, בעקבות מה שחו, אבל למרות זאת תוחלת החיים שלהם ארוכה יותר מקשישים שאינם שורדי שואה. הנתון הזה נכון אפילו לאלה שעברו את הטראומה הקשה ביותר ושוררו את סוגות המוות

chensror@gmail.com